

APPENDIX

— Het komt mij voor, dat in uw „Katholicisme en Beweging” te eenzijdig den nadruk wordt gelegd op „strijden”, en wel in die mate, dat het „resultaat” als van geen beteekenis wordt beschouwd. Christus heeft echter niet enkel gezegd: „Gaaf en onderwijst alle volkeren”, doch ook: „en doopt hen in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes.”

— Juist. Ik antwoord het navolgende: Als een mensch gedurende zijn gansche leven voor het Rijk Gods heeft gestreden (ik zei dit trouwens reeds), doch zonder eenig resultaat ten opzichte van de uitbreiding van het Rijk Gods, dan heeft dit leven zijn bestemming toch volkomen bereikt. Ook dáárom doet het resultaat, het getal er niets toe. Als het doel van ons strijden „veroveren” was, dan zou een strijdbaar leven dat niets veroverde, een volkomen nederlaag beteekenen; doch dit is geenszins het geval. Een leven realiseert zich in het.... zich geven. De rest (het resultaat) is aan Gód, en dáárin realiseert zich alléén Góds Liefde. Het Rijk Gods en zijn uitbreiding is geen resultaat van óns strijden, maar, „naar Zijne Barmhartigheid”, een genade. Een genade nu is iets, dat wij niet „veroveren”, maar iets, dat volkomen aan God toebehoort: dat Hij ons met evenveel recht kan geven als onthouden. Om deze genade kunnen wij alleen bidden. En wij bidden hierom met ons strijden (zooals ik op pag. 13 van „Tegen den Hoogmoed der Werken” uiteenzette). Dit aldus strijden is de eenige taak waarvoor de Kerk bezorgd moet zijn. De rest is de zorg

SUBJECTIEVE NORMEN

van God. In een ietwat hogere beteekenis dan gemeenlijk in dit bevel gelegd werd is dit strijden „doopen in den náám des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes”, d.w.z. het is geen doopen meer in naam van ónze wérken. — Ja, inderdaad, bijna kan men mij hier antwoorden: iedere ketter heeft zijn letter!

— Toegegeven.... Maar ik blijf het oneens met uw stelling, dat het Rijk Gods en zijn uitbreiding „geen” resultaat is van ons strijden, maar een genade. Uiteindelijk is het een genade, maar om die te schenken wil God in vele gevallen de activiteit van den mensch als middel. Het is dus geen uitsluitend resultaat van ons strijden, maar het strijden wordt in vele gevallen verondersteld. God: eerste oorzaak. Mensch: tweede oorzaak. Uw stelling benadert — onbedoeld — die van Calvijn.

— Met uw opmerking ben ik het geheel eens, én: óneens. Ik leg de accenten anders. Ik zeg: juist! God is de eerste oorzaak. Daarom is het Rijk Gods en zijn uitbreiding niet „uiteindelijk” een genade, maar: allereerst een genade. Zoals ook Paulus zegt: „De goedertierenheid en de menschlievendheid van God onzen Zaligmaker is verschenen. Niet uit werken der gerechtigheid die wij hebben gedaan, heeft Hij ons zalig gemaakt, maar naar Zijne Barmhartigheid.” Tegenover de goddelijke Werkelijkheid, de goddelijke en onuitsprekelijke genade van het Rijk Gods wordt (en is) al ons menschelijk strijden en werken en ploeteren grotesk van nietigheid en ónwerkelijkheid. Er is in dit strijden niéts, dat het Rijk Gods en zijn uitbreiding tot resultaat kan hebben. Daarom kan ons eenige „middel” (tweede oorzaak) ons bidden zijn, ons smééken. En ons strijden kan slechts middel zijn (ik zei het reeds) als het inderdaad dit nederig smeekgebed is: dat dus niets verwacht van dien strijd, maar alles van Gods Liefde. Het Rijk Gods is allereerst een „genade”, en allereerst een „resultaat” van Góds

Liefde. — Neen, dit is geen vechten om een wóórd. Ik geef toe, dat we in allerlaatste instantie maar een nuance verschillen, maar de consequenties van die nuance liggen mijlen-ver uiteen.

Overigens.... hoe zal ik zeggen.... ik ben niet zoo bang om in de nabijheid van een ketter te komen. De Waarheid beweegt zich altijd in de nabijheid van een ketterij, en een ketter beweegt zich altijd in de nabijheid der Waarheid. — De kwestie kan hoogstens zijn: bèn ik reeds een ketter.

— Dan nog dit! Het kan toch niet de bedoeling zijn van O.L. Heer alle middelmatigheden die — Goddank! — de aarde bewonen, te verdoemen; niet van ieder eischt Hij, wat U van hen eischt.

— Sta mij toe eerst even te protesteeren tegen Uw qualificatie „verdoemen”. Ik heb nimmer een artikel geschreven, waarin ik zóó passief, zóó aanvaardend stond tegenover alles wat op deze wereld kwaad, leugen, onrecht is en wat dies meer zij. — Uw vreugde over de middelmatigheden die Gods aarde bewonen, wil ik beantwoorden met de woorden van Pater R. K. van Sante O.P.: „God heeft wel een onpeilbaar geduld met ons wat betreft de uitvoering van zijn geboden, maar over die geboden zelf onderhandelt Hij niet.” Men kan dus zeggen: het dóel der Kerk is.... het dóel van het christelijk leven is.... etc. — volgen slechts absolute formuleeringen, absolute geboden; men kan deze absolute eischen ieder leven voorhouden (zooals ook Christus deed), terwijl God, Christus en de Kerk al het onvolmaakte (bij het opvolgen dier geboden) aanvaardden. Ik aanvaard de middelmatigheid. Maar dat neemt niet weg, dat die middelmatigheid aan hetzelfde gebod onderworpen is als degene die in uw oogen niét middelmatig is. God neemt er genoeg mee, als zijn goede wil het gestelde doel maar middelmatig verwerkelijkt; maar mocht de persoon in quaestie er zélf géén genoeg mee nemen! Ziehier nóg een nuance!

SUBJECTIEVE NORMEN

Laat ons echter, tot besluit, het woord geven aan St. Thomas. „God alleen is de oorzaak der genade. Geen enkel ding kan boven zijn soort werken, omdat de oorzaak altijd machtiger moet zijn dan het gevolg. Welnu, de genadegave gaat de kracht van iedere geschapen natuur te boven, daar zij niets anders is dan een deelhebbing aan de goddelijke natuur, welke iedere andere natuur te boven gaat. Daarom is het onmogelijk dat een schepsel de genade veroorzaakt.”